

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักสัปปุริสธรรมกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม
 - ๒.๑.๑ ความหมายของหลักสัปปุริสธรรม
 - ๒.๑.๒ องค์ประกอบของหลักสัปปุริสธรรม
 - ๒.๑.๓ ความสำคัญของหลักสัปปุริสธรรมต่อการบริหาร
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - ๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ
 - ๒.๒.๒ คุณภาพการศึกษา
 - ๒.๒.๓ การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน
 - ๒.๒.๔ หลักการสำคัญในการประกันคุณภาพภายใน
 - ๒.๒.๕ ขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน
 - ๒.๒.๖ วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - ๒.๒.๗ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
 - ๒.๒.๘ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการปรับปรุงการศึกษา
- ๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๓.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม
 - ๒.๓.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสัปปริสธรรม

๒.๑.๑ ความหมายของหลักสัปปริสธรรม

การบริหารงานสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการบริหารจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์กร อีกทั้งหลักการบริหารที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ก็มีมานานแล้ว จึงมีแนวคิดในการใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหาร หากเราทำให้คนนั้นเป็นคนดีที่ถูกต้องแล้วเชื่อแน่ว่า จะบริหารงานได้สำเร็จสมประสงค์ คนดีที่ถูกต้องนี้คือ ต้องเป็นทั้งคนดี และคนเก่งด้วยจึงมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัปปริสชน คือ คนดีหรือคนที่แท้ ซึ่งมีความเป็นคนที่สมบูรณ์ และถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของผู้หน้าที่สมบูรณ์ ๗ ประการ ดังนี้

๑. ัมมัญญตา (เป็นผู้รู้จักเหตุผล) คือ เมื่อผู้นำตำแหน่ง จะทำหน้าที่อะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ ถึงกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตเกี่ยวข้องกับหน้าที่รับผิดชอบของตน โดยรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นเหตุแห่งสุข สิ่งนั้นเป็นเหตุแห่งทุกข์ และจะให้ความสุขแก่ผู้ใด ปกครองได้อย่างไร และให้การช่วยเหลือตั้งตนอยู่ในเหตุการณ์นั้น

๒. อัตถัญญตา (รู้จักจุดมุ่งหมายและผล) คือ รู้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตนกระทำว่ามีจุดมุ่งหมายอะไรในการปกครอง คือปรารถนาให้ผู้ใดปกครองมีความสุขเป็นหลักในการปกครอง

๓. อัตตัญญตา (รู้จักตน) คือ ตามความเป็นจริงว่า โดยชาติ โดยตระกูล โดยหน้าที่ โดยคุณธรรมและความรู้ที่ตนมีอยู่แล้ว จะประพัตตนให้สมกับที่เป็นผู้ปกครองว่าสิ่งที่ตนกระทำไปนั้นให้อะไรแก่ผู้ใดปกครอง

๔. มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) คือ รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์ และการเก็บเกี่ยวภาษีอากรแต่พอควร รู้จักประมาณในการแบ่งปันความสุขแก่ผู้ใดปกครองให้ทั่วถึง

๕. กาลัญญตา (รู้จักกาล) คือ รู้กาลอันควรในการทำกิจกรรมต่างๆ เวลาไหนควรทำอะไร

๖. ปริสัญญตา (รู้จักชุมชน) คือ รู้ரியที่พึงประพัตต่อชุมชนนั้นว่าแต่ละชุมชนมีความต้องการอะไร ควรจะสงเคราะห์อย่างไรจึงจะเหมาะสม

๗. บุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) คือ รู้จิตของแต่ละบุคคลว่ามีความโน้มเอียงไปด้านใดผู้ปกครองที่มีความเข้าใจหรือมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว ย่อมสามารถช่วยให้สามารถทำงานกับบุคคลที่มีความหลากหลายได้อย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ^๑

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^๒ กล่าวถึง สัปปริสธรรม ธรรมของสัปปริสหรือคนดี หรือธรรมของมนุษย์ผู้มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์มี ๗ ประการ ศึกษาให้รู้ ให้เข้าใจแล้วปฏิบัติให้ได้ ก็จักสามารถรักษาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ทุกประการได้ สัปปริสธรรม ๗ ประการคือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

^๑ อิง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓.

^๒ สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ธรรมศึกษา**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔/mkb๔๑๒.html>.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^๓ กล่าวถึง สปัปริสธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษคือเป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือเป็นคนที่สามารถให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องด้วยความปรารถนาดีมี ๗ ประการ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)^๔ กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำในความสัมพันธกับผู้ร่วมงานที่ไปด้วยกันนั้น คือ คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้นำ บุคคลที่จะเป็นผู้นำจะต้องมีธรรมะ หรือคุณสมบัติในตัวของผู้มี ๗ ประการ ได้แก่ รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้จักบุคคล

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์^๕ ให้ความหมายของสปัปริสธรรม แปลว่า ธรรมของคนดี หรือคุณสมบัติของคนดี บุคคลที่ได้ศึกษาให้รู้ และเข้าใจ นำไปปฏิบัติได้ก็จะสามารถรักษาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกประการ

ดังนั้นหลักสปัปริสธรรม หมายถึงธรรมอันเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับคนดี ที่บุคคลสามารถเรียนรู้เพื่อการดำรงตนอยู่ในฐานการทำงานที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารให้เกิดผลสำเร็จอย่างดีที่สุดแก่องค์กร แก่หน่วยงาน

๒.๑.๒ องค์ประกอบของหลักสปัปริสธรรม

คุณธรรม คือคุณความดี เป็นตัวคอยกำหนดให้คนประพฤติปฏิบัติดี เป็นตัวคอยกำหนดให้คนประพฤติปฏิบัติดี ผู้บริหารในฐานะเป็นหัวหน้าต้องปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา สมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนอื่นและจะต้องบังคับใจตนเองให้ อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดี มีรายละเอียดต่อไปนี้

การรู้จักเหตุ

รู้จักเหตุก็คือ รู้จักพิจารณาให้รู้ว่าเหตุใด ไม่ด่วนทำอะไรก็ตามโดยไม่พิจารณาให้รู้เสียก่อนว่าเมื่อทำแล้วผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเช่นไร ก่อนจะทำการทุกอย่างต้องรู้ว่าเป็นการทำให้เป็นเหตุดีหรือไม่ดี คือจะก่อให้เกิดผลดีหรือไม่ดี ดังนั้นนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) ตรัสว่า การรู้จักเหตุ คือรู้จักพิจารณาเหตุใดจักให้เกิดผลใด ทำอะไรพิจารณาให้รู้เสียก่อนว่าเมื่อทำแล้วผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเช่นไร ก่อนจะทำการทุกอย่างต้องรู้ว่าเป็นการทำให้เป็นเหตุดีหรือไม่ดี สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ยึดหลักธรรมข้อนี้เป็นผู้บริหารที่รู้จักพิจารณา วิเคราะห์หาเหตุของสถานการณ์และมีความรับผิดชอบในขณะปฏิบัติงาน เป็นการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้การทำหน้าที่บรรลุผลสำเร็จ

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^๖ ให้ความหมายของการรู้จักเหตุ คือเป็นผู้รู้จักสาเหตุต้นตอของผลที่เกิดขึ้น รู้จักหลักความจริง เช่น รู้ว่าอะไรเป็นเหตุแห่งความสุขและความทุกข์

^๓พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), *ภาษาธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๐.

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๒๗.

^๕สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, *บริหารด้วยสปัปริสธรรม*, สืบค้นเมื่อ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/man/bm๐๑/goodman.Html>.

^๖พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (๒๕๔๘), หน้า ๑๓๐.

อะไรเป็นเหตุแห่งความเสื่อมและความเจริญ ทำอย่างไรจึงจะมั่นคง รู้จักกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นกุศลกรรม เพราะกรรมแต่ละอย่างล้วนเป็นสาเหตุต้นตอให้เกิดผลทั้งสิ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^๗ ให้ความหมายของการรู้หลักการ (รู้จักเหตุ) คือ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง เช่นอย่างผู้ปกครองประเทศชาติก็ต้องหลักศาสตร์ และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการ ตั้งตนอยู่ในหลักการให้ได้ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการ มีกฎ มีกติกา ที่ผู้นำต้องรู้ ต้องชัด แล้วก็ต้องมั่นอยู่ในหลักการนั้น

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์และคณะ^๘ ให้ความหมายของการรู้จักเหตุ คือ คือการวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความเป็นไปของชีวิตหรือรู้หลักความจริง จะคิด จะทำอะไรก็มีหลักมีความรู้และความเข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุและผล

สรุปได้ว่า การรู้จักเหตุ หมายถึง รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผลเช่นรู้ว่าตำแหน่งฐานะอาชีพการงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรมีอะไรเป็นหลักการจะต้องทำอะไรอย่างไรจึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จเป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้นๆดังนี้เป็นต้นตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องมีจิตใจเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

การรู้จักผล

รู้จักผล คือ รู้จักภาวะหรือฐานะหรือสิ่งที่ตนกำลังได้รับได้ประสบนั้นเกิดจากเหตุใด เป็นผลจากการกระทำอย่างไร ผลร้ายที่กำลังได้รับเกิดจากเหตุร้ายอย่างไร ผลร้ายต้องอย่าเข้าใจว่าเป็นผลดี ต้องแยกแยะให้ออก ดังนั้นนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^๙ ตรัสว่า การรู้จักผล คือการรู้จักว่าสิ่งที่ตนกำลังได้รับนั้น เกิดจากเหตุใด เป็นผลอันเกิดจากการกระทำอย่างไร ผลดีที่กำลังจะได้รับเกิดจากเหตุดีอย่างไร ผลร้ายที่กำลังจะได้รับเกิดจากเหตุอะไร สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษารู้จักผลจะต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อนจะลงมือปฏิบัติ เพราะเข้าใจว่าผลทั้งหลายย่อมมีมาแต่เหตุ การกระทำของผู้บริการในการรู้จักความหมายและความมุ่งหมายของหลักการในการปฏิบัติงาน รู้จักและเข้าใจวัตถุประสงค์ของเป้าหมายในกิจการนั้น สามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับการดำเนินงานต่างๆ อย่างถูกต้อง

^๗พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๒๕.

^๘สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, บริหารด้วยสัจธรรม, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/man/bmo๑๑/goodman.Html>.

^๙สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), ธรรมศึกษา, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔/mk๖๔๑๒.html>.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๑๐} ได้ให้ความหมายของการรู้จักผล คือเป็นผู้รู้จักผล หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำ สามารถรู้ถึงความมุ่งหมายของธรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจน รู้ว่า พฤติกรรมตามธรรมข้อนี้จะได้รับผลอย่างไร รู้จักที่จะไขว่คว้าหาประโยชน์ให้แก่ตัวเองเพราะเห็นด้วย ปัญญาว่าเกิดผลดีจากการปฏิบัติ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)^{๑๑} ได้ให้ความหมายของการรู้จุดหมาย (รู้จักผล) คือ ผู้นำ ถ้าไม่รู้จักจุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมาย แล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบ กระทั่ง ก็จะไม่ หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่นวาย ใครจะพูดจาวาดำเนินแนม เมื่อไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัวถ้อยสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เข้า แนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมาย อย่างชัดเจนและมุ่งมั่นแน่วแน่

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์และคณะ^{๑๒} ได้ให้ความหมายของการรู้จักผล คือ รู้ผลที่เกิดแต่ เหตุ เห็นตำราวจับผู้ร้ายมาได้ ย่อมทราบว่ามีผู้ร้ายคนนั้นทำความผิดอย่างไร อย่างหนึ่ง จึงถูกตำรวจ จับ หรือนาย ก ได้รับรางวัลจากครูเพราะสอบได้ที่ ๑ ก็ย่อมเป็นเพราะนาย ก มีความขยันหมั่นเพียร ในการศึกษา

สรุปได้ว่า การรู้จักผล หมายถึง รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตน ปฏิบัติเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำรู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้นๆดำเนินชีวิตอย่างนั้นๆ เพื่อ ประสงค์ประโยชน์อะไรหรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไรที่ให้มีหน้าที่ตำแหน่งฐานะการงานอย่างนั้นๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไรกิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผล อะไรบ้างเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรดังนี้ เป็นต้นตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของคติธรรมตา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

การรู้จักตนเอง

รู้จักตน คือ รู้จักภาวะความเป็นอยู่ของตนเองว่าด้วย เพศ ภาวะ หน้าที่ ความรู้ กำลัง ความสามารถของตนเองด้านต่าง ๆ ว่ามีฐานะเป็นอย่างไร ดังนั้นนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^{๑๓} ตรัสว่า การรู้จักตนเองคือการรู้จักตนเป็น สิ่งจำเป็นมาก เมื่อรู้ว่าตนเองเป็นใคร มีภาวะฐานะเป็นอย่างไรจะต้องปฏิบัติตนเหมาะสมกับภาวะ และฐานะของตน เพื่อรักษาความมีคุณค่าของตัวเองไว้ให้ได้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๑๔} ได้ให้ความหมายของการรู้จักตน คือ ความรู้จัก ประมาณตนในเรื่องต่างๆ ทั้งฐานะและความเป็นอยู่ หน้าที่การงาน รวมไปถึงความคิดจิตใจเมื่อรู้ว่า

^{๑๐} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **ภาษาธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเขียน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๐.

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

^{๑๒} สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, **บริหารด้วยสัปปุริสธรรม**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/man/bmo๑/goodman.html>.

^{๑๓} สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ธรรมศึกษา**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔/mk๖๔๑๒.html>.

^{๑๔} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), (๒๕๔๘), หน้า ๑๗๑.

ตนกำลังมีความคิดอย่างไร มีอุปนิสัยอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบ เป็นเหตุให้เป็นคนวางตัวดีมีมารยาทอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักประมาณตน ทำอะไรสมควรแก่กำลัง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๕} ให้ความหมายของการรู้จักตน (รู้จักตน) คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเองให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้น่าได้ดียิ่งขึ้นไป

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ และคณะ^{๑๖} ให้ความหมายของการรู้จักตนเอง คือ รู้ว่าตนใคร มีฐานะสติปัญญา ความรู้ ความสามารถและคุณธรรมเพียงใด ไม่สำคัญผิดจากสิ่งที่เป็นอย่างจริง เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงนั้น

สรุปได้ว่า การรู้จักตน หมายถึง คือรู้ตามเป็นจริงว่าตัวเรานั้นว่าโดยฐานะภาวะเพศ กำลังความรู้ความถนัดความสามารถและคุณธรรมของตนเองอย่างไรแล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและทำการต่างๆ ให้สอดคล้องถูกต้องกับจุดที่จะสัมฤทธิ์ผลตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

การรู้จักประมาณ

รู้จักประมาณคือ รู้จักประมาณว่าควรทำอะไร เพียงใดที่เป็นการพอเหมาะพอควรแก่ภาวะและฐานะของตน พอเหมาะพอควรแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง พอเหมาะพอควรแก่เรื่องราว มีพุทธภาษิตกล่าวไว้ว่า “ความรู้จักประมาณยังประโยชน์ให้สำเร็จทุกเมื่อ” ดังนั้นวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^{๑๗} ตรัสว่า การรู้จักประมาณ คือ ประมาณว่าควรทำอะไร เพียงใดที่เป็นการพอเหมาะพอควรแก่ฐานะของตน พอเหมาะพอควรแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง พอเหมาะพอควร มีพุทธภาษิตกล่าวไว้ว่า “ความรู้จักประมาณยังประโยชน์ให้สำเร็จทุกเมื่อ”

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๑๘} ให้ความหมายของการรู้จักประมาณคือ ความเป็นคนรู้จักความพอดีความพอเหมาะ ไม่มากเกินไปทุกเรื่อง รู้จักความพอดีในการพูด ในการทำงาน ในการหาทรัพย์ ในการจ่ายทรัพย์ โดยรู้จักประมาณกำลังตนเอง เป็นสาเหตุให้เป็นคนมีความพอดี รู้จักพอ ไม่กระทำอะไร เกินกำลังกา

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

^{๑๖} สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, บริหารด้วยสัจจริยธรรม, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/man/bmo๑/goodman.html>.

^{๑๗} สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), ธรรมศึกษา, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔/mk๖๔๑๒.html>.

^{๑๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), ภาษาธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๙} ให้ความหมายของรู้ประมาณ (รู้จักประมาณ) คือ รู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่างๆ ท่านยกตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้นๆหรือในเรื่องรำนั้นๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาด ความพอดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ และคณะ^{๒๐} ให้ความหมายของการรู้จักประมาณ คือ ความพอดี พอเหมาะ พอควร การรู้จักประมาณ คือ การรู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่าง หรือดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การรู้จักประมาณ หมายถึง รู้จักพอดีเช่นรู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพยากรรู้จักความเหมาะสมพอดีในการพูดการปฏิบัติกิจและการต่างๆตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลายทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจชอบใจหรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

การรู้จักเวลา

รู้จักกาล คือรู้จักเวลา รู้ว่าเวลาใดควรทำหรือไม่ควรทำอะไร การทำผิดเวลาย่อมไม่เกิดผลสำเร็จ ย่อมไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร ดังนั้นวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^{๒๑} ตรัสว่า การรู้จักเวลา คือรู้ว่าเวลาใดควรทำหรือไม่ควรทำอะไร การทำผิดเวลาย่อมไม่เกิดผลสำเร็จ ย่อมไม่เกิดผลดี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๒๒} ให้ความหมายของการรู้จักเวลา คือ ความเป็นผู้รู้จักคุณค่าของกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดทำงาน เวลาใดควรหยุด รู้ว่าสิ่งนี้ควรใช้เวลาใดไม่ควรใช้เวลาใด รู้จักประมาณในการทำงานทุกอย่าง เป็นเหตุให้คนตรงเวลา รู้คุณค่าของเวลา ทำงานได้เสร็จตรงตามเวลา ทำให้เราได้รับความนิยมยกย่อง ส่งผลให้เกิดความเจริญ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๒๓} ให้ความหมายของรู้จักกาล (รู้จักกาล) คือ รู้จักเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลา ว่าเรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำอะไรอย่างไรจึงจะเหมาะสม ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จัก

^{๑๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖.

^{๒๐} สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, **บริหารด้วยสัปปริสธรรม**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/man/bmo๑/goodman.html>.

^{๒๑} สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ธรรมศึกษา**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔/mk๖๔๑๒.html>.

^{๒๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **ภาษาธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเขียน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๑.

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๕), หน้า ๒๗.

วางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่าสังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไรในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ และคณะ^{๒๔} ให้ความหมายของการรู้จักเวลา คือ รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมต่างๆ และรู้จักปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับกาลเทศะ และระยะเวลาที่ต้องใช้ในการวางแผนการเตรียมการว่าขณะนี้ในฐานะที่ตนเป็นผู้บริหารนั้นมีการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องเร่งเตรียมการเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

สรุปได้ว่า การรู้จักเวลา หมายถึง รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การงานปฏิบัติการต่างๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่นเช่นรู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไรอย่างไรและทำให้ตรงเวลาให้เป็นเวลาให้ทันเวลาให้พอเวลาให้เหมาะสมเวลาให้ถูกเวลาตลอดจนรู้จักกะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

การรู้จักชุมชน

การรู้จักชุมชน คือ รู้จักภาวะและฐานะนิสัยใจคอบุคคลนั้นๆ ให้ถูกต้อง เพื่อว่าจะได้ปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องด้วย ให้เหมาะให้ควรแก่ชุมชนนั้น ดังนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^{๒๕} ตรัสว่า การรู้จักชุมชน คือ รู้จักภาวะและฐานะนิสัยใจคอบุคคลนั้นๆ ให้ถูกต้อง เพื่อว่าจะได้ปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องด้วยให้เหมาะให้ควรแก่ชุมชนนั้น **สรุปได้ว่า** ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมข้อนี้ การกระทำของผู้บริหารในการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนและเข้าใจสภาพของชุมชนในด้านระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๒๖} ให้ความหมายของการรู้จักชุมชน คือ ความเป็นผู้รู้จัก ชุมชน หรือสังคม ที่ตนอาศัยอยู่ ชุมชนที่ทำงาน ชุมชนที่ตนจะเข้าไปหา มีความต้องการหรือไม่ต้องการอะไร มีความเห็น มีข้อตกลงกันไว้อย่างไร จะเข้าไปหาหรือต้อนรับอย่างไร เพื่อให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือชุมชนนั้นได้ถูกต้อง และอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างสงบสุข เป็นเหตุให้คนทำตัวได้ถูกต้องในชุมชนนั้นๆ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)^{๒๗} ได้ให้ความหมายของรู้จักชุมชน (รู้จักชุมชน) คือ รู้สังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือรู้สังคม โลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหาความต้องการของ

^{๒๔}สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, **บริหารด้วยสัปปริสธรรม**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/man/bmo๑๑/goodman.html>.

^{๒๕}สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ธรรมศึกษา**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔/mk๖๔๑๒.html>.

^{๒๖}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **ภาษาธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเขียน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๑.

^{๒๗}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

เขา แม้แต่ชุมชนย่อยๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราก็ต้องรู้ความต้องการของเขาเพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาก็ได้ตรงจุด

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ และคณะ^{๒๘} ให้ความหมายของการรู้จักชุมชน คือการรู้จักหมู่คณะหรือกลุ่มชนว่าดี หรือไม่ดี ควรคบหาสมาคม ควรเข้าไปอยู่เป็นพวกหรือไม่ เมื่ออยู่ในชุมชนหรือที่ประชุมนั้นๆ ควรวางตัวอย่างไร ควรทำอะไร ควรพูดอย่างไร

สรุปได้ว่า การรู้จักชุมชน หมายถึง รู้จักถิ่นรู้จักที่ชุมชนและชุมชนรู้การอันควรต้องทำ กิริยาอย่างนี้ควรต้องพูดอย่างนี้ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้มีความต้องการอย่างนี้ควรเกี่ยวข้องกับควรต้องสงเคราะห์ควรรับใช้ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ๆ เป็นต้น

การรู้จักบุคคล

รู้จักบุคคล คือ รู้จักภาวะและฐานะนิสัยใจคอของบุคคลนั้นๆ ให้ถูกต้อง เพื่อว่าจะได้ปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องด้วยให้เหมาะให้ควร รู้จักว่าเขาเป็นพาลจักได้หลัก รู้จักว่าเขาเป็น บัณฑิตคือคนดีจักได้เข้าใจ ให้เหมาะแก่แต่ละบุคคลไป ดังนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)^{๒๙} ตรัสว่า การรู้จักบุคคล คือ รู้จักฐานะนิสัยใจคอของบุคคลนั้นๆ ให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ปฏิบัติตนกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยความเหมาะสมรู้จักว่าเขาเป็นบัณฑิตคือคนดีจักได้เข้าใจ ให้เหมาะแก่แต่ละบุคคลไป ภาษิตที่ว่า “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล”

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๓๐} ให้ความหมายของการรู้จักบุคคลคือความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลที่ควรคบ การรู้จักบุคคลแต่ละคนในแง่มุมต่างๆ เช่น อุปนิสัยใจคอกมีคุณธรรม มีความประพฤติส่วนตัวและหน้าที่การงาน และรู้จักที่จะเลือกคบหาบุคคลที่ควรคบเป็นเหตุให้รู้จักบุคคลแต่ละบุคคลโดยละเอียดถี่ถ้วน ทำให้ได้คบหาแต่คนดี หรือทำให้เลือกใช้คนทำงานได้ถูกต้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)^{๓๑} ให้ความหมายของรู้จักบุคคล (รู้จักบุคคล) คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคนที่ มาร่วมงานร่วมไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผล ตลอดจนสามารถให้บริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัย ความสามารถอย่างไร เพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะในการทำงานนั้นไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานให้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญของงานแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย

^{๒๘} สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, **บริหารด้วยสัมปยุตธรรม**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/budman/bmq๐๑/goodman.html>.

^{๒๙} สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ธรรมศึกษา**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study๖๔๑๒.html>.

^{๓๐} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **ภาษาธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเขียน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๑.

^{๓๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

สมหวัง วิทยาปัญญา นนท์ และคณะ^{๓๒} ให้ความหมายของการรู้จักบุคคล คือการรู้จักประเภทบุคคลแต่ละคนว่าฉลาด เป็นคนพาลหรือเป็นบัณฑิต มีความสามารถ มีคุณธรรมแล้วเลือกคบหาให้เป็นคุณประโยชน์ เลือกใช้เหมาะสมแก่กิจการ หรือเพื่อที่จะปฏิบัติกับเขาได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญก็คือจะได้สนทนากับเขาอย่างราบรื่น

สรุปได้ว่า การรู้จักบุคคล หมายถึง รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอรรถาธิบายความสามารถและคุณธรรมเป็นต้นใครๆยิ่งหรือหย่อนอย่างไรและรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่ได้อคติอะไรจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องจะใช้จะยกย่องจะตำหนิหรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี

๒.๑.๓ ความสำคัญของหลักสัปปริสธรรมต่อการบริหาร

สัปปริสธรรม ๗ ประการ คือ ธรรมของสัตบุรุษ ในการบริหารงานในองค์กรต่างๆ องค์กรใดได้บุคลากรที่เป็นสัตบุรุษก็ย่อมจะสร้างความเจริญสามัคคีให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรอย่างสบาย เพราะบุคลากรหรือผู้บริหารใช้หลักการรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคลทั้งในชุมชนและองค์กร การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสามัคคีในองค์กร เป็นแรงจูงใจในการทำงานฝ่ายปฏิบัติ ตลอดจนการบริหารงานที่มีคุณภาพเกิดขึ้นด้วย หลักสัปปริสธรรม แปลว่า ธรรมของสัตบุรุษ ได้แก่คนดีมีความประพฤติ ทางกาย วาจา ใจถูกต้องเรียบร้อยไม่มีโทษ มี ๗ ประการ ดังนี้^{๓๓}

๑. อัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่คนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจกรรมต่างๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนต้องประพฤติ ปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่า ตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรเป็นหลักการจะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้นๆ ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุด คือ รู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็น

๒. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือรู้ความหมาย และความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ตนกระทำ รู้ว่าหลักการนั้นมีความมุ่งหมายอย่างไร รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้นดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้มีหน้าที่ ตำแหน่ง ฐานะการงานอย่างนั้น เขากำหนดวางเอาไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจกรรมที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือรู้ความหมายของคตินิธรรมดา และประโยชน์ที่เป็นสาระของชีวิต

๓. อัตตัญญตา รู้จักตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร และประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และรู้จักแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริม ทำการต่างๆให้สอดคล้องถูกต้อง ตรงทางที่จะให้เจริญงอกงามบังเกิดผลดี

^{๓๒} สมหวัง วิทยาปัญญา นนท์, **บริหารด้วยสัปปริสธรรม**, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๘, <http://www.budmgt.com/budman/bmo๑/goodman.html>.

^{๓๓} ธี.ปา.(ไทย),๑๑/๓๓๑/๒๖๔; ๔๓๔/๓๑๒;อง.สศตทก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๑๓.

๔. มัตตัญญูตา จักประมาณ คือ รู้จักพอ เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติและการทำทุกอย่างตลอดจนการพักผ่อนหลับนอนและการสนุกสนานรื่นเริงต่างๆ

๕. กาลัญญูตา รู้กาลเวลาโดยสมควร คือ รู้การเวลาอันเหมาะสม และระยะที่พึงใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน ปฏิบัติการต่างๆและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมกับเวลา ให้ถูกเวลา

๖. ปริสัณญูตา รู้จักชุมชน คือรู้จักถิ่น รู้จักชุมชน และชุมชน รู้กาลอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำกิจอย่างนี้ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้

๗. บุคคลปโรปรัญญูตา รู้จักบุคคล คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรมเป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆด้วยดีว่า ควรจะคบหรือไม่ ได้คติอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้จะยกย่องจะตำหนิหรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี เป็นต้น

สรุปได้ว่า การที่เรานำหลักสัปปุริสธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะต้องเข้าใจความหมายและความสำคัญของเนื้อหาด้วยว่าการที่เราจะนำไปประกอบกันอย่างไรได้บ้างทำอย่างไรจึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมของสัตบุรุษ หรือธรรมของคนดีที่สมบูรณ์แบบได้พอที่จะสรุปไว้ดังนี้

๑. การเป็นผู้รู้จักเหตุ แม้ในทางพระพุทธศาสนายังสอนเป็นหลักให้แก่เราไว้ว่าสิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ไม่มีเหตุผลจะเกิดขึ้นไม่ได้เป็นอันขาด เมื่อเราพอจะเข้าใจหลักการ หลักเกณฑ์ที่จะต้องนำมาปฏิบัติหรือนำมาประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบันได้ การนำมาประยุกต์เข้ากับการบริหารงานราชการ จะต้องคำนึงถึง โครงสร้าง ฐานะ ตำแหน่ง อาชีพ ในฐานะที่เป็นองค์การบริหารต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุผล ถ้าผู้บริหารไม่ใคร่ครวญให้ดี การทำงานย่อมมีความล้มเหลวได้อย่างง่ายดาย

๒ การรู้จักผล อันสืบเนื่องมาจากเหตุ มนุษย์จะสุขหรือทุกข์ก็ย่อมมาจากเหตุ ทั้งนั้นจึงจะส่งผลมาให้ ระดับผู้นำหรือผู้บริหารต้องเข้าใจ ว่าถ้าผลไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือการปฏิบัติงานไม่บรรลุผล การทำงานย่อมเสียหายหรือได้ผลผลิตที่ไม่คุ้มค่า การลงทุนย่อมสูญเปล่า ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีการวางแผนเป็นขั้นตอน ว่าขั้นตอนนี้จะทำในลักษณะใด ใช้งบประมาณ ใช้บุคลากร จำนวนเท่าใด ต้องรู้ด้วย มีการเฝ้าติดตาม ประเมินค่า หาผลสัมฤทธิ์ให้ได้ ยิ่งในสังคมปัจจุบันนี้ต้องอยู่ด้วยการใช้เหตุผล อย่าอยู่ด้วยการใช้อารมณ์ ควรไตร่ตรองหาเหตุผลของเรื่องนั้นๆ หรือการงานนั้นๆ ว่ามันคืออะไร มาจากไหน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือชุมชนแค่ไหน

๓. รู้จักตน เราต้องรู้ว่าเป็นผู้ใหญ่หรือว่าผู้น้อย มีศักยภาพมากน้อยแค่ไหน ถ้าเป็นระดับผู้บริหาร ควรวางตนอย่างไร รู้ว่าอยู่ในฐานะอะไรด้วย ถ้าไปทำตัวเหมือนเด็กๆ ก็ไม่เหมาะสม การวางตัวของผู้บริหารย่อมเป็นที่เชื่อถือของผู้พบเห็น ไม่ว่าจะเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดหรือสถานที่ใดผู้พบเห็นก็ย่อมมองออก อย่าทำตัวเป็นที่รังเกียจของชาวบ้าน ในกรณีถ้าเป็นหัวหน้างานไปควบคุมปฏิบัติงานของคนงาน ควรที่จะต้องให้ความเคารพของสิทธิ ของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน ไม่ควรข่มขู่หรือใช้แรงงานเกินความสามารถหรือความเป็นจริงของงานนั้นๆ ไม่เบียดเบียนจนเกินไปถ้า

เป็นเช่นนั้นบ้างที่การปฏิบัติงานก็อาจจะล้มเหลวหรือไม่เกิดผลเท่าที่ควรทำให้งบประมาณที่ลงไปย่อมไร้ผล ก็เพราะการที่เราไม่รู้จักตน นั่นเอง

๔. การรู้จักประมาณ ต้องสอนให้รู้จักประมาณ ในการหา ในการเก็บ ในการใช้ ในการกิน การประกอบกิจการทุกอย่างต้องมีความพอประมาณ ดังพุทธพจน์ที่ว่า มตตณฺณตฺตา สทา สาธุ ความรู้จักประมาณ คือความพอดี ยังประโยชน์ให้สำเร็จ เพราะฉะนั้นเราต้องรู้จักประมาณในการใช้จ่าย รู้จักงบประมาณในคลังของหน่วยงานหรือองค์การว่ามีมากน้อยแค่ไหนสามารถทำตามโครงการที่กำหนดไว้ได้หรือไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายหรือไม่ โครงการเร่งด่วนหรือไม่ ถ้าเป็นโครงการใหญ่ๆ ต้องรู้จักประเมินค่าใช้จ่าย ทำตามที่มีงบในคลังเหลืออยู่ จึงจะเชื่อว่ารู้จักประมาณในการบริหารงาน แต่บางครั้งระดับผู้บริหารมักจะลืมนึกถึงเรื่องอย่างนี้เพราะคิดว่าคงจะมีเงินอุดหนุนจากรัฐหรือไม่ก็เงินภาษีอากรที่เก็บได้ แต่ไม่นึกถึงวันข้างหน้าหรืออาจมีโครงการเร่งด่วนเข้ามาแทรก หรือเหตุอาจเกิดอุทกภัยหรือวาตภัย ตามมาซึ่งเรามองไม่เห็นหรือคาดคะเนไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องตระหนักอยู่เสมอ เรียกว่าสำรองงบประมาณฉุกเฉินไว้

๕. การรู้จักกาลเวลา คือรู้จักเวลา เพราะเวลาเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย การทำงานต้องอาศัยเวลา เราจึงควรรู้ว่า เวลานี้ควรทำอะไร เวลานั้นควรทำอะไร และก็ต้องเป็นคนตรงต่อเวลา ไม่ใช่ว่า ถึงเวลาทำงานกลับนอนหรือไปเที่ยวสนุกอยู่ อย่างนี้ก็ถือว่าไม่รู้จักเวลา ในปัจจุบันนี้คนไทยมักจะใช้เวลาไม่เป็นประโยชน์และไม่ตรงเวลาอีกต่างหาก จะเห็นได้จากผู้บริหารระดับสูงๆ ขึ้นไป มักจะไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้นัก ปล่อยให้ผู้มาติดต่อต้องรอถ้าเป็นอยู่ลักษณะนี้ แม้วานที่ทำงานก็เกิดความเสียได้ การนัด การเซ็นรายงาน การตรวจงานหรือการส่งงาน ล้วนแต่สำคัญทั้งสิ้นต่อหน่วยงาน เวลาเป็นของมีค่าสำหรับชีวิตของคน ถ้าผ่านไปแล้วเอาคืนไม่ได้เสียผลประโยชน์ไปโดยใช่เหตุ ไม่เหมือนกับชาวต่างชาติเขาถือว่า เวลาสำคัญมาก ถ้าไม่ตรงเวลาอาจ สูญเสียทุกอย่างแม้แต่ชีวิตก็อาจต้องเสียด้วย นี่จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารงานทุกหน่วยงาน

๖. การรู้จักชุมชน หรือเรียกว่าสังคมนั่นเอง ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กร จะต้องรู้จักชุมชนที่ตนอาศัยอยู่หรือชุมชนที่จะต้องเข้าไปปฏิบัติงาน รู้ว่าชุมชนนี้ชื่อว่าอะไรมีความสำคัญในด้านใดบ้าง และชุมชนต้องการอะไร ผู้นำจะต้องรู้ให้หมด เคยเห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ตรัสถามผู้นำท้องถิ่นและผู้ติดตามในจังหวัดสกลนครครั้งหนึ่งเกี่ยวกับหมู่บ้านหรือแม่น้ำนี้แหละ แต่ไม่มีใครตอบได้และรู้ด้วย แต่ทำไมพระองค์จึงทราบว่ามีและก็มีจริงด้วย ลักษณะเช่นนี้ก็เหมือนกันองค์กรท้องถิ่นจะต้องรู้เพราะตนเองเป็นคนในพื้นที่และสนองงานให้แก่หน่วยงานที่สูงขึ้นไป อาจถามถึงถ้าเราไม่รู้จะตอบคำถามเหล่านี้ไม่ได้

๗. การรู้จักบุคคล ในชุมชนหรือสังคมย่อมมีผู้นำชุมชน ผู้บริหารต้อง รู้จักถ้าไม่รู้บ้างบางครั้งการบริหารงานก็อาจเกิดปัญหา เพราะชุมชนย่อมเชื่อผู้นำอยู่แล้ว เราจะเข้าวางอำนาจมากเกินไปในชุมชนไม่ได้ต้องฟังเสียงชุมชนก่อน ถ้าเข้าไปไม่ถูกกาลเทศะก็อาจเกิดเรื่องวุ่นวายได้ง่าย ชุมชนต้องการโครงการอย่างหนึ่ง แต่องค์กรกลับนำโครงการอีกอย่างไปให้ซึ่งไม่ถูกวัตถุประสงค์ก็เกิดปัญหา เช่น โครงการที่รัฐบาลชุดปัจจุบันนำเครื่องกรองน้ำไปให้ชุมชนเขตดินแดง ซึ่งไม่ตรงวัตถุประสงค์ของชุมชนที่ต้องการเกิดปัญหาใหญ่ขึ้นมาทันที

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพ^{๓๔} เป็นแนวคิดที่นำหลักการประกันคุณภาพทางภาคอุตสาหกรรมและการบริการมาใช้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้าซึ่งลูกค้าในที่นี้คือผู้ปกครองชุมชนและสังคมการประกันคุณภาพเป็นเทคนิคในการบริหารงานของภาคอุตสาหกรรมเพื่อที่จะทำให้ผลผลิตต่างๆ ที่ผลิตออกมามีคุณภาพซึ่งคุณภาพจะเน้นเรื่องความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริง (Need) หรือความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะขอกล่าวถึงความเป็นมาของคุณภาพพอสังเขปดังนี้เริ่มต้นในสมัยโบราณในการแลกเปลี่ยนสินค้ามีความไว้วางใจซึ่งกันและกันทำให้ในยุคโบราณนั้นไม่จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าต่อมากการแลกเปลี่ยนสินค้ามีวิวัฒนาการเพิ่มขึ้นตามลำดับทำให้การแลกเปลี่ยนกลายมาเป็นการซื้อขายระบบของสินค้าและบริการเริ่มยุ่งยากซับซ้อนลูกค้าน้องเริ่มไม่น่าไว้วางใจลูกค้าก็เริ่มจู้จี้ดั่งนั้นในการซื้อขายสินค้าจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ (Inspection) จากนั้นมาการตรวจสอบสินค้าจึงมีมากขึ้นและการตรวจสอบแต่ละครั้งเริ่มมีการจดบันทึกแล้วนำผลที่บันทึกนั้นไปวิเคราะห์ว่าผิดพลาดเพราะอะไรเพื่อกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบให้ดียิ่งขึ้นและหาทางแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นซึ่งเป็นยุคของการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เกี่ยวกับสินค้าและผลผลิตต่างๆแต่อย่างไรก็ตามการควบคุมคุณภาพเป็นการตรวจสอบผลลัพธ์มากกว่าที่จะตรวจองค์ประกอบอื่นๆซึ่งต่อมากการตรวจสอบเฉพาะผลลัพธ์ไม่ช่วยให้ลูกค้าพึงพอใจได้ การตรวจสอบหรือการควบคุมคุณภาพไม่ได้ช่วยอะไรมากเป็นหลักของการแก้ไขที่ปลายเหตุดังนั้นนักวิชาการจึงเริ่มคิดนำเอาหลักการของการป้องกันมาใช้โดยพิจารณาถึงการควบคุมองค์ประกอบทั้งหมดที่มีผลต่อผลลัพธ์ (Results) โดยเฉพาะการควบคุมด้านปัจจัย (Input) และด้านกระบวนการทำงาน (Process) ซึ่งหลักการนี้ก็คือการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) โดยเชื่อว่าถ้าควบคุมให้ปัจจัยนำเข้า(Input) และการะบวนการทำงาน (Process) ไม่แปรปรวนแล้วผลลัพธ์ (Results) ย่อมคงเส้นคงวาหรือไม่แปรปรวนโดยเน้นให้ได้ผลลัพธ์ที่ออกมานั้นแปรปรวนไปจากที่ลูกค้าต้องการให้น้อยที่สุดคำว่า “ประกัน”^{๓๕} ในภาษาอังกฤษมี ๒ คำคือ “Insure” กับ “Assure” “Insure” ภาษาไทยใช้คำว่า “ประกัน” โดยมุ่งที่ประกันชีวิตประกันอุบัติเหตุประกันวินาศภัย “Assure” ภาษาไทยใช้คำว่า “ประกัน” เช่นกันแต่มุ่งที่ให้ความมั่นใจแก่เจ้าของเงินว่าผลผลิตของหน่วยงานน่าจะมีคุณภาพดังนั้นการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) การศึกษาของโรงเรียนจึงเป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและสาธารณชนมั่นใจว่านักเรียนน่าจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและสามารถดำเนินการให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของครูในระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกพร้อมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๓๖}

^{๓๔} จินตนา เกิดเหมาะ, “การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างไร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๔๙), อุดสำเนา.

^{๓๕} วิชัย แหวนเพชร, **หลักการและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), อุดสำเนา.

^{๓๖} สมชายใจเที่ยง, “การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

การประกันคุณภาพการศึกษา^{๓๗} เกิดจากการรวมแนวคิด๒แนวคิดคือแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาประเทศที่ริเริ่มพัฒนาแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาคือ ประเทศอังกฤษซึ่งได้เริ่มนำแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพไปใช้ในสถานศึกษาในปี ค.ศ. ๑๙๘๘ และในปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ได้เริ่มใช้มาตรฐาน BS ๕๗๕๐ หรือ ISO ๙๐๐๐ นี้ทำให้เกิดแนวทางสำหรับการปฏิบัติของโรงเรียนเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นและแนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงการประกันคุณภาพการศึกษานั้นผสมผสานคุณภาพ ๓ ส่วนคือ

๑. คุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษา
๒. คุณภาพตามความต้องการของผู้รับบริการ
๓. คุณภาพตามความมุ่งหมายของผู้ให้บริการ

โดยคุณภาพ ๒ ส่วนแรกจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคุณภาพส่วนที่ ๓ เกิดขึ้นก่อนซึ่งได้แก่ กระบวนการบริหารการศึกษามีคุณภาพ ดังนั้น เมื่อนำหลักการของการประกันคุณภาพที่เน้นการวางแผนและการกระทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าผลการปฏิบัติงานจะบรรลุถึงมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดได้ตลอดเวลามาใช้กับกระบวนการบริหารการศึกษาระบบการศึกษาธิการหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนจะต้องมีกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและถือว่าการประเมินคุณภาพตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สังคมมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐานผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการแนวดำเนินการสำคัญมีดังนี้

๑. การควบคุมคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ

๑) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติต้นสังกัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาไว้เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพต่อไป

๒) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานโดยกระทรวงศึกษาธิการเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดทำแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้โดยการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษามีแผนปฏิบัติงานประจำปีมีระบบสารสนเทศข้อมูลคุณภาพมีการบริหารคุณภาพด้านการพัฒนาหลักสูตรสื่อการเรียนรู้การพัฒนาครูและบุคลากรการแนะแนวการจัดการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผลและด้านทรัพยากรทั้งนี้เน้นระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผนติดตามกำกับดูแลการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๒. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินงานเพื่อยืนยันช่วยเหลือสนับสนุนเฝ้าระวังปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการดังนี้

^{๓๗} วารินทร์ สีนสูงสุด, การประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สยามมิตรภาพ, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

๑) การตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบด้วยตนเองของสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและจัดทำรายงานต่อผู้ปกครองชุมชน สังคมและผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาทุกปีการศึกษา

๒) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือกรมต้นสังกัดเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดให้

๓) การตรวจสอบติดตามและการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของ ประเทศโดยกระทรวงศึกษาธิการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยสร้างหลักประกันทางการศึกษาให้กับสังคมโดยถือว่าการประกันคุณภาพเป็นกลยุทธ์หลักในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและจะต้องเปิดเผยข้อมูลให้กับ สาธารณชนได้ทราบเพื่อการตรวจสอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๘ กำหนดให้ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยมีการจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๓๘} ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการประกัน คุณภาพการศึกษาว่าหมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินงานกิจกรรมตามภารกิจปกติของ สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับ ผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครองส่วนผู้รับบริการทางอ้อมได้แก่สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมี คุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดโดยอยู่บนพื้นฐานของการ ป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

วารินทร์ สีนสูงสุด^{๓๙} กล่าวว่า การประกันคุณภาพหมายถึงการให้ความมั่นใจแก่ผู้เข้ารับ บริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนมีแนวทางในการจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการณ์นโยบายและจุดเน้นของแผนการศึกษาฉบับที่ ๑๐ ของรัฐและ โรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อคุณภาพที่ดีของผู้เรียนแต่ละคนและทุก คน

อภิญา ตันศิริ^{๔๐} กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงการปฏิบัติการต่างๆ ของโรงเรียนที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องจนสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่าง มีคุณภาพและผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

^{๓๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับ การประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร: สกย.ปึกส์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^{๓๙} วารินทร์ สีนสูงสุด, การประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สยามมิตรภาพ, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

^{๔๐} อภิญา ตันศิริ, “การประกันคุณภาพการศึกษา”, วารสารร่วมไททอง, ๗(๔) (๒๗-๓๐ ธันวาคม- มกราคม ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ^๑ กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่เป็นระบบหรือมีการวางแผนไว้เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นอย่างเหมาะสมว่าผลิตภัณฑ์กระบวนการหรือบริการเป็นไปตามความต้องการที่ระบุไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^๒ กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนาแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยมีกำหนดการดำเนินงาน ๓ ขั้นตอนดังนี้

๑. การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

๒. การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๓. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอกแต่ก็ยังถือว่าเป็นการประกันภายในเพราะการดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษาซึ่งดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ ระบบกลไกที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางแห่งการดำเนินการจัดการเรียนการสอนการถ่ายทอดองค์ความรู้การบริหารงานอันเป็นไปตามกฎของกระทรวงศึกษาธิการที่มีจุดมุ่งหมายในการเพิ่มระดับความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ผู้ปกครองหน่วยงานต้นสังกัดโดยมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลในระดับต่างๆ พร้อมกันเปิดเผยต่อสาธารณชนให้ทราบโดยทั่วกันอันมีความมุ่งหวังในการที่พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพในระดับที่พึงพอใจตามเกณฑ์มาตรฐาน

๒.๒.๒ คุณภาพการศึกษา

การศึกษานั้นเป็นกลไกสำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศโดยเริ่มที่การผลิตบุคลากรของสังคมนั้นให้มีความรู้ความสามารถมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่มีการกำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการประเมินผู้เรียนคุณภาพการศึกษาจึงเป็นคำตอบสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันอันมีผลต่อแผนพัฒนาชาติโดยสืบเนื่องถึงอนาคตในการพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^๓ ให้ความหมายของคุณภาพว่า เป็นคำที่มีความหมายได้หลากหลายตามบริบทที่แตกต่างกันออกไปเนื่องจากคุณภาพเป็นความคิดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณค่าหรือความพึงพอใจ

^๑ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ, “การประกันคุณภาพการศึกษา”, วารสารราชบัณฑิตสถาน. ๒๕(๒), (มีนาคม ๒๕๔๒), หน้า ๓๔.

^๒สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊กส์จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕-๑๖.

นิทรา ฉันทไพศาล^{๔๔} กล่าวว่าคุณภาพคือลักษณะพื้นฐานความเป็นเลิศความสมบูรณ์แบบความดีในบุคคลสิ่งของหรือบริการซึ่งบ่งบอกถึงควมมีมาตรฐานที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าความสามารถลดการสูญเสียการแก้ไขลดปัญหา

จรัส นองมาก^{๔๕} ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้มีความมั่นใจว่าถ้าทำตามกระบวนการที่กำหนดนี้แล้วการศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ

ณรงค์ ฌล่ำพูนและเพ็ชรี รุบัติเชตร^{๔๖} ได้กล่าวว่าคุณภาพการศึกษาหมายถึงการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองชุมชนสังคมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาได้เป็นไปตามพันธกิจที่ได้ร่วมกำหนดไว้นั้นและก่อให้เกิดผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพพึงพอใจและพึงประสงค์ตามที่ได้คาดหวังไว้

อุทุมพร จามรมาน^{๔๗} กล่าวว่าคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) หมายถึงการตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) การรับรองวิทยฐานะ (Quality Accreditation) ไม่ว่าจะเป็น QA แบบใดการประกันคุณภาพจะต้องมุ่งที่การให้ข้อมูลแก่ทุกในหน่วยงานอย่างเต็มความสามารถมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และมีประสิทธิผล (Effectiveness) เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ

นัทพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์^{๔๘} กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการบริหารของโรงเรียนกล่าวโดยสรุปว่าคุณภาพการศึกษาหมายถึงกระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนเพื่อให้การศึกษาที่มีการจัดการที่มีระบบแบบแผนตามพันธกิจที่ได้กำหนดไว้อันจะสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้ารับบริการผู้ปกครองชุมชนและสังคม

^{๔๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่องระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติการอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานโยบายและวางแผนการจัดการศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

^{๔๔}นิทรา ฉันทไพศาล, “ศึกษาปัญหาและทัศนคติต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๔๕}จรัส นองมาก, ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ชันพริ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^{๔๖}ณรงค์ ฌล่ำพูนและเพ็ชรี รุบัติเชตร, การจัดการบริหารคุณภาพโดยรวม, (เชียงใหม่: แสงศิลป์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙.

^{๔๗}อุทุมพร จามรมาน, วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พนัสนิคม, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^{๔๘}นัทพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์, “การดำเนินงานการประกันคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

๒.๒.๓. การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๗ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน^{๔๙}

ระบบการประกันคุณภาพภายในในระบบการประกันคุณภาพภายในหมายถึงระบบการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลของสถานศึกษานั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๕๐} ระบุว่าสถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี ๓ คือ

๑) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหายโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

๒) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อแรกต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจนทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

๓) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องเช่นผู้เรียนชุมชนเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวางแผนติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ

๒. กระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพมี ๓ ขั้นตอน^{๕๑} คือ

๑) การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

^{๔๙} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๕๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๓), หน้า ๗.

๒) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๓) การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับกระทรวง

๓. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ

๑) การร่วมกันวางแผน (Plan) การวางแผนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงานผู้รับผิดชอบงานระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อให้บรรลุงานในส่วนนี้ของสถานศึกษาก็คือการจัดทำรัฐธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยแผนงานงานโครงการต่างๆที่สถานศึกษาจะดำเนินการเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

๒) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามลักษณะงานห้วงเวลาและความรับผิดชอบของหน่วยงานและในส่วนของผู้บริหารอาจต้องนิเทศแนะนำช่วยเหลือให้งานทั้งปวงได้เป็นไปตามกำหนดตามแผนงาน

๓) การร่วมกันตรวจสอบ (Check) การประเมินผลเป็นกลไกที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเป็นการประมาณค่าการดำเนินงานมีจุดแข็งจุดอ่อนสิ่งคุกคามและโอกาสบ้างเล็กน้อยเพียงใดโดยการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่ทำได้จริงถ้าสิ่งที่ทำได้จริงมากกว่าสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ก็แสดงว่าประสบผลสำเร็จแต่ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงน้อยกว่าสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ก็แสดงว่าไม่ดีต้องปรับปรุงแก้ไขการประเมินในขั้นตอนนี้มุ่งที่จะได้ทราบสภาพการดำเนินงานจริงว่าเป็นไปแค่ไหนจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรผลการประเมินจึงมุ่งเพื่อการพัฒนางานมากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ

๔) การร่วมกันปรับปรุง (Act) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางานกล่าวคือถ้าผลการปฏิบัติในห้วงเวลาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็จะแสวงหาการดำเนินการต่อไปก็จะได้เปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้นจะได้เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากรและเป็นการสร้างประกันว่าการดำเนินงานในองค์กรมีการพัฒนาขึ้นเรื่อย

๒.๒.๔ หลักการสำคัญในการประกันคุณภาพภายใน

จากแนวโน้มของการพัฒนาคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ตั้งแต่ระดับบุคคลถึงสังคมระดับประเทศหรือการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกได้นำไปสู่หลักการของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ดี^{๒๒} คือ

๑. การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนดำเนินการร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบต่อจัดการศึกษาของสถานศึกษา

^{๒๒} กระทรวงศึกษาธิการ, การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๗.

๒. การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) โดยสร้างความรู้ทักษะและความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อเมื่อสถานศึกษาเองต้องมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะคิดและตัดสินใจทั้งด้านการบริหารวิชาการและการใช้จ่ายงบประมาณ

๔. การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธภาระ (Accountability) การศึกษามีชื่อเสียงของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นจึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษาเช่นหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ครูเป็นต้นนอกจากนี้กระบวนการทำงานและผลงานของสถานศึกษาแห่งนั้นต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อโดยสังคมและประชาชน

๕. การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) การตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกในการบริหารของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องมิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือให้โทษ

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพในของสถานศึกษามี ๓ ประการ^{๕๓}

๑. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคคลต้องเสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

๒. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ ๑ ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและปฏิบัติการที่เป้าหมายชัดเจนทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

๓. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องเช่นผู้เรียนชุมชนเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวางแผนติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ

๒.๒.๕ ขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑) การวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายแนวทางการดำเนินงานผู้รับผิดชอบงานระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้สำหรับแผนต่างๆที่ควรจัดทำคือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา: การออกแบบระบบการประเมินภายในของสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

ของสถานศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปีแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาแผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ

๒) การปฏิบัติตามแผนซึ่งในขณะดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาและผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุขจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติกำกับติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากรรายกลุ่มรายหมวดและให้การนิเทศ

๓) การตรวจสอบประเมินผลซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายเพียงใดโดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมินจัดทำหรือจัดทำเครื่องมือจัดเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลแปลความและการตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

๔) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานเมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้วจะส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบนำไปวิเคราะห์สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรนำไปวางแผนในระยะต่อไปและจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

๒.๒.๖ วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

๑. เพื่อตรวจสอบคุณภาพและผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. เพื่อนำผลการประเมินมาจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนและนำมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

๓. เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพการศึกษาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กล่าวว่าการประเมินคุณภาพการศึกษาหมายถึงกระบวนการต่อเนื่องจากการตรวจสอบคุณภาพแต่ทั้งนี้จะเน้นการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานของสถานศึกษากับดัชนีชี้คุณภาพในทุกองค์ประกอบของคุณภาพว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเกณฑ์และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดมากน้อยเพียงใดโดยจัดระดับของการบรรลุเป้าหมาย

จรัส นองมาก^{๕๔} ได้กล่าวว่า การประเมินจะต้องเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการคือ

๑. เกณฑ์เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินถ้าเป็นเรื่องที่อิงกลุ่มก็ใช้จำนวนที่กระจายภายในกลุ่มเป็นการบอกลักษณะเช่นคนที่ผิวดำว่าคนส่วนมากภายในกลุ่มก็จะถูกตัดสินว่าเป็นคนดำ เป็นต้น ถ้าเป็นเรื่องที่อิงระเบียบกฎเกณฑ์ก็ถือตามที่ระบุไว้ในระเบียบหรือกฎเกณฑ์นั้นๆเช่นการประเมินผลการสอบตามระเบียบเดิมที่ใช้ร้อยละของคะแนนเต็มถ้าต่ำกว่า ๕๐% ถือว่าสอบตกตั้งแต่ ๕๐% ขึ้นไปถือว่าสอบได้ก็จะใช้ตัวเลขนี้เป็นมาตรฐานในการตัดสินผลการประเมินเป็นต้น

๒. การวัดเพื่อจะทราบว่าขนาดปริมาณหรือจำนวนของสิ่งที่เราต้องการประเมินนั้นมีเท่าใดการวัดมีหลากหลายวิธีถ้าจัดกลุ่มตามลักษณะของเครื่องมือวัดก็แบ่งได้ ๒ ประเภทคือแบบที่

^{๕๔}จรัส นองมาก, **ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๓๖-๓๘.

ต้องใช้กระดาษดินสอในการเขียนตอบเช่นแบบทดสอบแบบสอบถามแบบสำรวจและแบบที่ไม่ต้องใช้กระดาษดินสอในการเขียนตอบเช่นการสังเกตการสัมภาษณ์การจัดอันดับคุณภาพเป็นต้นการใช้เครื่องมือวัดประเภทไหนขึ้นอยู่กับความละเอียดถี่ถ้วนของเรื่องที่จะทำการวัดและเวลาที่ใช้ในการวัดว่ามีมากน้อยเพียงใดรวมทั้งความพร้อมของอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการวัดตามวิธีนั้นๆ ด้วย

๒.๒.๗ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการประเมิน ๒ วิธีได้แก่

๑. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาโดยการนำผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนเป็นปกติมาสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

๒. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาโดยการสร้างเครื่องมือวัดสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัวแล้วประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแล้วสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

วิธีที่ ๑ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาโดยการนำผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนเป็นปกติมาสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเองการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาวีธีนี้โรงเรียนไม่ต้องสร้างเครื่องมือวัดแต่ครูทุกคนในโรงเรียนต้องช่วยกันเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานที่โรงเรียนมอบหมายเป็นปกติให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้แล้วมาสรุปรวมกันเป็นหมวดวิชา/งาน/ฝ่ายโดยให้สรุปจากความถี่มากที่สุดสำหรับข้อมูลตัวบ่งชี้เดียวกันแต่ได้มาจากหลายวิชา/หลายงานแล้วสรุปเขียนรายงานกระบวนการดำเนินงานอาจจะมีลักษณะดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนซึ่งอาจจะประกอบด้วยผู้ช่วยผู้บริหารหัวหน้าฝ่ายหัวหน้างานและหัวหน้าหมวดให้มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่าย/หมวด/งานตามตัวบ่งชี้รายงานข้อบกพร่องที่ไม่เป็นไปตามระดับคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ให้ผู้บริหารทราบเพื่อการดำเนินการแก้ไขต่อไปแล้วสรุปเขียนเป็นรายงานการประเมินตนเอง

๒. แต่ละฝ่าย /หมวด/ งานวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานหรือผลการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓. แต่ละฝ่าย/หมวด/งานปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่โรงเรียนมอบหมายอย่างเป็นปกติอาจจะปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียนถ้าโรงเรียนได้จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้แล้วพร้อมกับเก็บข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติงานเป็นปกติแยกเป็นมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่ได้วิเคราะห์ไว้ในขั้นตอนที่ ๒ โดยเก็บข้อมูลเป็นระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้พร้อมเก็บหลักฐานการประเมินไว้สำหรับการตรวจสอบ

๔. แต่ละฝ่าย/หมวด/งานเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานในฝ่าย/หมวด/งานเดียวกันมาสรุปเป็นคุณภาพการพัฒนาโรงเรียนโดยนำข้อมูลของผลการปฏิบัติงานที่เป็นตัวบ่งชี้เดียวกันจากผู้ปฏิบัติงานมาสรุปให้เป็นผลสุดท้ายสำหรับตัวบ่งชี้ต่างๆโดยสรุปจากความถี่ของระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้ขึ้นถ้าความถี่ของระดับคุณภาพใดมากที่สุดให้สรุปว่าคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ขึ้นเป็นไปตามระดับคุณภาพที่มีความถี่มากที่สุดบางตัวบ่งชี้จะต้องสรุปรวมจากหลายหมวดเพื่อตอบตัวบ่งชี้ซึ่งแล้วแต่ดุลพินิจของโรงเรียน

๕. สรุปคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๖. แก้ไขข้อบกพร่องของผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน (มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่ยังมีคุณภาพไม่เป็นที่น่าพอใจ)

๗. สรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

วิธีที่ ๒ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาโดยการสร้างเครื่องมือวัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาวิธีนี้โรงเรียนต้องสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนทุกตัวบ่งชี้แล้วนำมาประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระยะเวลาที่ต้องการทราบผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิธีนี้โรงเรียนอาจจะต้องทำงานมากคือต้องสร้างเครื่องมือประเมินทุกตัวบ่งชี้แล้วทำการประเมินคุณภาพทุกตัวบ่งชี้ซึ่งต้องใช้เวลาและต้องจัดการเกี่ยวกับเครื่องมือประเมินให้เป็นระบบเช่นเครื่องมือประเมินที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของนักเรียนต้องนำมาเข้ากลุ่มรวมกันไว้หมดแล้วนำมาประเมินนักเรียนเมื่อได้ผลการประเมินแล้วต้องนำคำตอบของนักเรียนมาแยกออกตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อการสรุปรายงานเป็นต้นกระบวนการดำเนินงานอาจจะเป็นดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ทุกมาตรฐาน

๓. แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบด้วยบุคลากรจากทุกฝ่ายของโรงเรียนพร้อมทั้งมอบหมายให้ทำการตรวจประเมินข้ามฝ่ายกันเพื่อจะได้พบข้อบกพร่องของการทำงานง่ายขึ้นซึ่งจะได้ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องนั้นต่อไป

๔. อบรม/ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตรวจประเมินภายในและทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนการสรุปผลการประเมิน

๕. โรงเรียนวางแผนกำหนดระยะเวลาในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาตลอดปี

๖. กรรมการตรวจประเมินวางแผนกำหนดระยะเวลาในการทำการตรวจประเมินคุณภาพภายในแต่ละครั้งแล้วแจ้งให้ผู้รับการตรวจประเมินทราบล่วงหน้าอย่างน้อย ๒ สัปดาห์

๗. คณะกรรมการตรวจประเมินเตรียมเอกสารและเครื่องมือประเมินหลายๆ ตัวบ่งชี้เข้าด้วยกันสำหรับการถามบุคลากรแต่ละประเภทเช่นควรตรวจสอบเครื่องมือประเมินที่ใช้กับนักเรียนทั้งหมดแล้วออกแบบว่าจะจัดทำกี่ฉบับจะจัดพิมพ์อย่างไรจะดำเนินการอย่างไรเป็นต้นเพื่อไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม/ผู้รับการประเมินซึ่งถ้าทำการสอบถามบ่อยหรือสอบถามทุกวันจะทำให้เกิดความรำคาญและความเบื่อหน่ายของผู้ตอบอันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

๘. ดำเนินการตรวจประเมินโดยใช้เครื่องมือประเมินที่สร้างขึ้นและเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงที่พบตามเครื่องมือประเมิน

๙. สรุปผลการตรวจประเมิน

๑๐. เขียนรายงานผลการประเมินตนเอง

๑๑. ส่งรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัดผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน

๒.๒.๘ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการปรับปรุงการศึกษา

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาการศึกษาที่สร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครองชุมชนและสังคมซึ่ง วรภัทร์ ภูเจริญ^{๕๕} ได้กล่าวว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรโดยสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาศึกษาดำเนินการพัฒนาคุณภาพตามแผนตรวจสอบและทบทวนเพื่อปรับปรุงพัฒนาและจัดทำรายงานคุณภาพประจำปีโดยการดำเนินงานร่วมกันของคณะบุคคลในสถานศึกษาชุมชนและผู้เกี่ยวข้องการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อติดตามรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานและความเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งในชุมชนและสังคมการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาโดยการตรวจสอบเป็นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานและผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาการประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นการศึกษากลไกหนึ่งที่มีความสำคัญของระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในการตรวจสอบจากรายงานผลการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐาน

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม

อรนุช โชพิมพ์^{๕๖} ได้ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านอรรถยัญญตา ด้านปริสัญญุตตา ด้านกาลัญญุตตา ด้านปุคคัลโปปรัญญุตตา ด้านมัตตัญญุตตา ด้านธัมมัญญุตตา และด้านอัตตัญญุตตา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยจำแนกตาม สถานภาพ และประสบการณ์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจังหวัดขอนแก่นผู้บริหารควรนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการ

^{๕๕} วรภัทร์ ภูเจริญ, *แนวทางในการประกันคุณภาพในสถานศึกษา*, (กรุงเทพฯ: นคร: สำนักพิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๙๑-๙๔

^{๕๖} ออรนุช โชพิมพ์, “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

บริหารโรงเรียนและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรการศึกษายิ่งขึ้น

สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ^{๕๗} ได้ศึกษาเรื่องราวของผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ กรณีศึกษาบริษัททรูคอร์ปอเรชันจำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ๑) พนักงานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ กรณีศึกษาบริษัท ทรูคอร์ปอเรชันจำกัด (มหาชน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านรู้จักเหตุ ด้านรู้จักผล ด้านรู้จักตน ด้านรู้จักประมาณ ด้านรู้จักกาล ด้านรู้จักชุมชน และด้านรู้จักบุคคล พบว่าพนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าพนักงานที่มีอายุตำแหน่งหน้าที่ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับพนักงานที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้รวมต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ไม่แตกต่างกัน ๓) ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ ไปประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำทางการบริหารของบริษัททรูคอร์ปอเรชันจำกัด (มหาชน) พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่มีพนักงานเป็นบางส่วนที่ยังมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีความไม่เป็นกลางทางด้านการบังคับบัญชา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานการสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งรวมทั้งการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาอุปกรณ์ในการทำงานที่ไม่เพียงพอการจัดบุคลากรได้ไม่เหมาะสมกับงานหรือการจัดให้ทำงานมากเกินไปจนทำให้งานที่ทำนั้นเกิดความผิดพลาดได้ง่าย

พระจันทร์คำ คุณวิโร (ดีขอ)^{๕๘} ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ๑) ระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาบุคคลด้านการจรรีกรักษาบุคคล ด้านการวางแผนงานบุคคล และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล ๒) ผลการเปรียบเทียบของผู้บริหารและครู มีเพศและตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ว่า ผู้บริหารและครูมีเพศ และตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครู มีอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

^{๕๗} สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ, “ภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ กรณีศึกษาบริษัททรูคอร์ปอเรชันจำกัด (มหาชน)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๘} พระจันทร์คำ คุณวิโร (ดีขอ), “การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม๗ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ซึ่งไม่ตรงกับสมมติฐานที่ว่า ผู้บริหารและครูมีอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ แตกต่างกัน ๓) ผลการเปรียบเทียบของผู้บริหารและครูตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ว่า ผู้บริหารและครูตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แตกต่างกัน

เกศกัญญา อนุกุล^{๕๙} ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑) การบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารวัสดุและสิ่งของ ด้านการบริหารเงิน ด้านการบริหารคน ๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และความรับผิดชอบ การดำเนินงาน พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระเฉลิมพงศ์ จรณสมปนโน (แก้วกัณฑ์)^{๖๐} ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙๐ ผู้มีอายุอยู่ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๖๐ ผู้มีตำแหน่งครู จำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๙๐ ผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๙๐ ผู้มีประสบการณ์การทำงาน ๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐๙ ๒) ความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=๓.๙๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๓) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนก ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูและเจ้าหน้าที่ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ แตกต่างกัน ส่วนครูและเจ้าหน้าที่ที่มีอายุและตำแหน่ง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ไม่แตกต่างกัน ๔) ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของ

^{๕๙} เกศกัญญา อนุกุล, “การบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติตามหลักสัปปุริสธรรม๗ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๖๐} พระเฉลิมพงศ์ จรณสมปนโน (แก้วกัณฑ์), “การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ผู้บริหารตามหลักสี่ปฐิธรรม ๗ อำเภอแม่จัน จังหวัดนศรสวรรค์ ๔.๑) ผู้บริหารใช้กฎระเบียบวินัยและเหตุผลมากเกินไป ๔.๒) ผู้บริหารขาดเป้าหมายในการบริหารสถานศีกษา ๔.๓) ผู้บริหารขาดความเชื่อมั่นในการบริหารสถานศีกษา ๔.๔) ผู้บริหารใช้งบประมาณในการบริหารสถานศีกษาเกินงบประมาณที่มีอยู่ ๔.๕) ผู้บริหารจัดทำโครงการไม่ถูกต้องกับจังหวะเวลา ๔.๖) ผู้บริหารไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กร ๔.๗) ผู้บริหารใช้บุคลากรไม่เหมาะสมกับงาน

๒.๓.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศีกษา

พระฉัตรชัย อริณชโย (ยุทธการ)^{๒๑} ได้ศีกษาเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า สภาพดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (๔.๔๐) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยคือ มาตรฐานการศีกษาด้านกระบวนการ (๔.๕๗) มาตรฐานการศีกษาด้านปัจจัย (๔.๓๕) และมาตรฐานการศีกษาด้านผู้เรียน (๔.๓๔) ตามลำดับ การเปรียบเทียบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามทัศนคติของบุคลากรในโรงเรียนพบว่า ๑) เพศมีระดับการปฏิบัติต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศีกษาภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ๒) อายุมีระดับการปฏิบัติต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศีกษาภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ๓) วุฒิการศีกษามีระดับการปฏิบัติต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศีกษาภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ๔) ตำแหน่งมีระดับการปฏิบัติต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศีกษาภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ๕) ประสบการณ์การทำงานมีระดับการปฏิบัติต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศีกษาภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน

สุพล พรหมประเสริฐ^{๒๒} ได้ศีกษาเรื่อง การศีกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า ๑) การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน ๒) การปฏิบัติงาน

^{๒๑} พระฉัตรชัย อริณชโย (ยุทธการ), “การศีกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศีกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๒๒} สุพล พรหมประเสริฐ, “การศีกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศีกษานครนายก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๔).

ของครูผู้สอนในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายมาตรฐานพบว่า การปฏิบัติทุกมาตรฐานอยู่ในระดับมาก ๓) การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรทั้งสองมีความแปรปรวนร่วมกันประมาณร้อยละ ๑๙ ($r^2 = 0.๑๙๓๖$)

สุชาติ เสนาสี^{๖๓} ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยทักษะด้านเทคนิควิธีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านความคิดรวบยอดทั้ง ๓ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒) การปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ และด้านการรายงานทั้ง ๓ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๓) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทักษะการบริหารกับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.๘๘๑$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

กัญนิพา บำรุงนา^{๖๔} ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ๑) การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน งานส่งเสริมวิชาการ งานวัดผลและประเมินผลการเรียน งานกลุ่ม ประสพการณ์/สาระการเรียนรู้ และงานธุรการทางวิชาการ ๒) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานด้านผลผลิต และมาตรฐานด้านกระบวนการ ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

อาวุธ เหล่าคนคำ^{๖๕} ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูดธานี ผลการวิจัยพบว่า ๑) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง ๓ ขนาด ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง ๓ ขนาด มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

^{๖๓}สุชาติ เสนาสี, “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต ๒” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๓).

^{๖๔}กัญนิพา บำรุงนา, “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๖๕}อาวุธ เหล่าคนคำ, “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูดธานี”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๓).

พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จำนวน ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ความคิด ด้านมนุษยสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และด้านการศึกษาและการสอนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ๒) การดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ๒ ด้าน คือด้านการเตรียมการ และด้านการดำเนินการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ๓) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน กับการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ อยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง

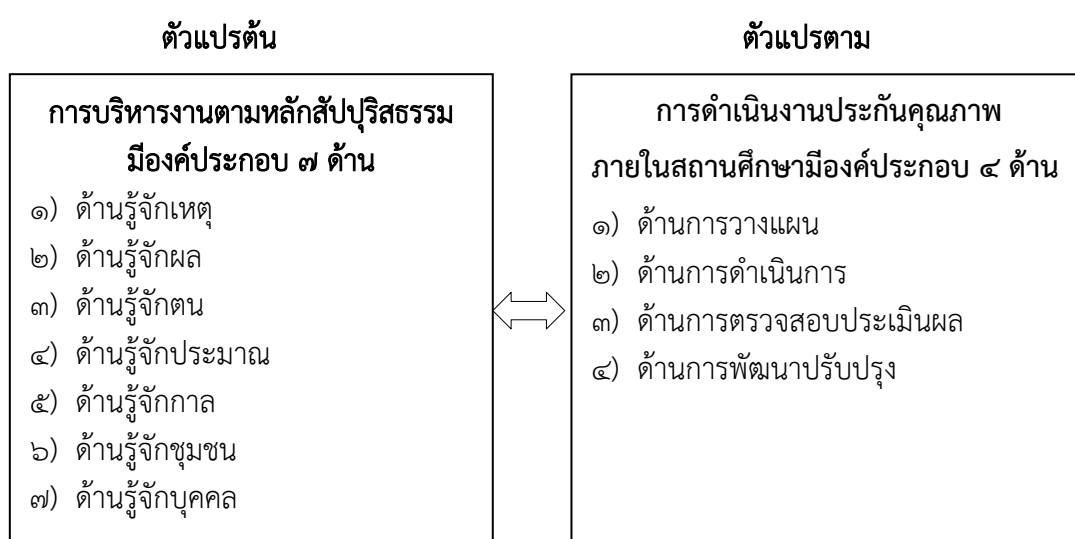
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักสัปปุริสธรรมกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๓ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม มีองค์ประกอบ ๗ คือ ๑) ด้านรู้จักเหตุ ๒) ด้านรู้จักผล ๓) ด้านรู้จักตน ๔) ด้านรู้จักประมาณ ๕) ด้านรู้จักกาล ๖) ด้านรู้จักชุมชน และ ๗) ด้านรู้จักบุคคล

ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีองค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการดำเนินการ ๓) ด้านการตรวจสอบประเมินผล และ ๔) ด้านการพัฒนาปรับปรุง

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบตามแนวคิดดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย